

บทที่ 1

ยุโรปตะวันตก : บทนำและความหมาย

1.1 บทนำ : ชัยชนะของประชาธิปไตยในยุโรป

เหตุการณ์สำคัญเหตุการณ์หนึ่งในศตวรรษที่ 20 ก็คือ การพังทลายกำแพงเบอร์ลิน หรือสิ่งกีดขวางทางอุดมการณ์ที่แบ่งแยกยุโรปตะวันตกออกจากยุโรปตะวันออกมากกว่า 40 ปี เมื่อ พฤศจิกายน ค.ศ. 1989 หลังจากนั้นกระแสการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยได้แผ่ขยายไปทั่วยุโรปตะวันออก และสหภาพโซเวียตจนสหภาพโซเวียตต้องล่มสลายลงใน ค.ศ. 1991 แต่ชัยชนะของประชาธิปไตยดังกล่าวนี้มีสิ่งน่าติดตามพิจารณาต่อไปว่าหนทางสู่ประชาธิปไตยของหลาย ๆ อดีตประเทศคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกจะเป็นเรื่องที่ย่างคายนหรือไม่ จริง ๆ แล้วในระยะ 15 ปี ก่อนชัยชนะดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่นักประชาธิปไตยทั้งหลายต่างติดตามสำรวจตนเอง และยังมี ความสงสัย (self-doubt) หลาย ๆ คนมีความเห็นว่าประชาธิปไตยกำลังอยู่ในภาวะวิกฤต การคุกคามประชาธิปไตยจึงมีไม่แต่คู่แข่งชั้นที่เป็นคอมมิวนิสต์เท่านั้น แต่ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นก็คือ การทำลายประชาธิปไตยรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในประเทศและความสามารถในการปรับตัวของรูปแบบประชาธิปไตยดั้งเดิมท่ามกลางปัญหาเผชิญหน้า ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคมในปัจจุบันเหล่านั้น อย่างไรก็ตามในทศวรรษที่ 1990 นี้ดูเหมือนว่าประชาธิปไตยตะวันตกได้ก้าวพ้นการทำทายนั้นและดูเหมือนว่าจะเป็นรูปแบบการปกครองให้กับประเทศต่าง ๆ ที่กำลังแสวงหาการจัดการทางการเมืองใหม่ ๆ การเรียนวิชาการเมืองในยุโรปตะวันตกจึงเป็นการพยายามที่จะตอบคำถามให้ได้ว่าประเทศประชาธิปไตยในยุโรปตะวันตก สามารถปรับตัวอย่างไรในกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมของโลก และเราควรจะเรียนรู้สิ่งใดได้บ้างจากการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยในยุโรปตะวันตกนั้น หรือเราจะศึกษาอะไรเกี่ยวกับเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จและเสถียรภาพของประชาธิปไตย โดยจะศึกษาการเมืองในประเทศที่น่าสนใจในยุโรปตะวันตก 3 ประเทศ คือ อิตาลี สเปน สวิตเซอร์แลนด์ นอกจากนี้ยังศึกษาวิวัฒนาการทางการเมืองในยุโรปตะวันตกที่เป็นความหวังใหม่ของคนยุโรปทั้งหมดก็คือระบบเหนือชาติหรือสหภาพ-

ยุโรปเนื่องจากเป็นองค์การที่ทวีความสำคัญมากในยุโรปตะวันตก เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ การค้า การเมือง สังคม และการทูต

ทศวรรษที่ 1990 เริ่มต้นด้วยการล่มสลายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกหลาย ๆ ฝ่ายต่างเฉลิมฉลอง “ชัยชนะของประชาธิปไตย” นั้น สำหรับยุโรปตะวันตกเองแล้วต่างเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในยุโรปตะวันออกนำมาซึ่งความมั่นใจ ความเชื่อมั่นมากขึ้นในระบบประชาธิปไตยของตนเองโดยเห็นว่าประชาชนในยุโรปตะวันออกกำลังมองรูปแบบการเมืองการปกครองของชาติเพื่อบ้านเป็นแบบอย่างในการจัดตั้งรูปแบบ สถาบันทางเศรษฐกิจและการเมืองแบบใหม่

เป็นเรื่องชัดเจนที่ว่าพลเมืองต่าง ๆ สามารถจะเรียนรู้จากประสบการณ์ด้านประชาธิปไตยของผู้อื่นได้ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ที่จะศึกษาว่าประชาธิปไตยในยุโรปตะวันตกสามารถบริหารจัดการหรือแก้ไขปัญหาอย่างไรต่อสิ่งท้าทาย ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมภายในประเทศเองและในสังคมโลก ซึ่งเราอาจจะได้เรียนรู้ทั้ง “จุดอ่อน” และ “จุดแข็ง” ของประชาธิปไตยดังกล่าว

1.2 ความหมายของยุโรปตะวันตก

ความเข้าใจการเมืองในยุโรปตะวันตกอาจไม่ชัดเจนได้เลยหากปราศจากการศึกษาถึงลักษณะหรือความหมายของยุโรปตะวันตกด้วย ซึ่งความหมายดังกล่าวนี้มีได้จำกัดเฉพาะความหมายทางภูมิศาสตร์ หรือ วัฒนธรรมเท่านั้นแต่ยังต้องศึกษาถึงความหมายทางการเมืองด้วย กล่าวคือ ในทางภูมิศาสตร์ดินแดนยุโรปตะวันตกประกอบด้วยประเทศต่าง ๆ ที่มีที่ตั้งในทางตะวันตกของทวีปยุโรป ซึ่งมีพื้นที่กว่า 1.7 ล้านตารางไมล์ ส่วนด้านวัฒนธรรมนั้น ยุโรปตะวันตกเป็นแหล่งที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรม หรืออารยธรรมจาก กรีก โบราณ และจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นอารยธรรมที่กินความกว้างขวางทั้งในด้านศาสนา ปรัชญา ภาษา การปกครอง ขนบธรรมเนียมประเพณี จนตลอดรวมถึง ศิลปะ และสถาปัตยกรรม และหากจะพิจารณาถึงความหมายในด้านการเมืองแล้ว ดินแดนที่เรียกว่ายุโรปตะวันตกเกิดขึ้นในหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะที่มีการแบ่งทวีปยุโรปออกเป็น 2 ด้านการเมืองคือด้านตะวันตกนโดยสหรัฐ ด้านตะวันออกนำโดยสหภาพโซเวียต ฝ่ายยุโรปตะวัน

ดกมีระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือผสม มีระบบพรรคการเมืองหลายพรรค ส่วนดินแดนที่เรียกว่ายุโรปตะวันออกใช้หลักประชาธิปไตยรวมศูนย์ มีพรรคการเมืองคือพรรคคอมมิวนิสต์เพียงพรรคเดียวและมีระบบเศรษฐกิจและสังคมนิยม และในทุกวันนี้ดินแดนยุโรปตะวันตกก็คือดินแดนที่ประกอบด้วยประเทศต่าง ๆ 21 ประเทศ ได้แก่ อิตาลี อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ โปรตุเกส สเปน สวีเดน ตุรกี ลักเซมเบิร์ก เบลเยียม เดนมาร์ก มัลตา ไชปรัส กรีซ ออสเตรีย ฟินแลนด์ ไอซ์แลนด์ ไอร์แลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ และนอร์เวย์ มีประชากรกว่า 400 ล้านคน

ยุโรปตะวันตกยังเป็นดินแดนแห่งความหลากหลายทั้งทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม เช่น ชนเชื้อชาติกรีก โรมัน ฝรั่งเศส เซลท์ เยอรมัน หรือ ดิวโตนิค ส่วนวัฒนธรรมในดินแดนนี้อาจพิจารณาได้ 2 วัฒนธรรมหลัก ๆ ใหญ่ ๆ 2 วัฒนธรรม คือ (1) วัฒนธรรมเยอรมานิก บริเวณยุโรปตอนเหนือ อาทิ ในเนเธอร์แลนด์ ตอนบนของเบลเยียม (พวกเฟรมิกซ์) และอังกฤษ ในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนก็คือมีภาษาพูด ตระกูลเดียวกันคือเยอรมานิก และนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ (2) วัฒนธรรมละติน บริเวณ ยุโรปตอนใต้ได้แก่ อิตาลี สเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศส และดินแดนตอนใต้ของเบลเยียม (พวกวาลอง) ดินแดนดังกล่าวนี้ใช้ภาษาในตระกูลโรมานซ์ และนับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก อย่างไรก็ตามดินแดนยุโรปตะวันตกยังมีชนกลุ่มน้อยอื่นอาศัยอยู่ด้วย เช่น ชนเชื้อสายกรีก ตุรกี บาสก์ ฟินนิช เซมิติก รวมทั้งผู้อพยพจากยุโรปตะวันออก ชาวแอฟริกันดำ ชาวอาหรับ เป็นต้น

นอกจากนี้พื้นฐานสำคัญทางวัฒนธรรมของยุโรปตะวันตกที่มีอิทธิพลต่อความเจริญก้าวหน้า และวิถีชีวิตทางการเมืองของยุโรปตะวันตกมี 2 ประการ คือ (1) แนวคิดในด้านมนุษยนิยม หรือ ลัทธิมนุษยนิยม ที่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ เชื่อว่ามนุษย์มีเป้าหมายในการดำรงชีวิต มีอิสระในการทำงาน และมีความรับผิดชอบต่อผลของการกระทำนั้น ลัทธิมนุษยนิยมจึงเป็นบ่อเกิดของหลักเหตุผล หรือความรู้อันเป็นหลักสำคัญในการโน้มนำให้มนุษย์ได้พัฒนาแนวคิด ความสามารถไปไกลจนกระทั่งการได้สัมผัสจักรวาล (2) ความเชื่อทางศาสนาซึ่งก็คือศาสนาคริสต์ ซึ่งหมายถึงความศรัทธาในพระเจ้า โดยเชื่อว่ามนุษย์มีที่มาจากพระเจ้า จุดมุ่งหมายในการดำรงชีวิตก็เพื่อการรับใช้พระเจ้า โดยการทำความ

ดี พระเจ้าคือทุก ๆ สิ่งและมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในยุโรปตะวันตก ตลอดเวลาหลายศตวรรษทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งก็จะเห็นได้ชัดเจนว่ายุโรปในยุคกลางหรือยุคมืด เป็นยุคที่ยุโรปถูกรอบงำโดยศาสนาคริสต์หรือโดยศรัทธา พระหรือบาทหลวงจึงมีอิทธิพลมหาศาลในสังคมขณะที่ยุโรปในสมัยต่อมาคือสมัย Renaissance (ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ) ชาวยุโรปได้รับอิทธิพลจากลัทธิมนุษยนิยมจึงกลับไปศึกษาศิลปวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ คนยุโรปเริ่มมีความคิดกว้างขึ้นมีความยอมรับว่าศาสนาอื่นมีคุณค่าเช่นเดียวกับศาสนาของตน ชาวยุโรปยุคนี้เน้นในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่เห็นว่ามนุษย์มีความพิเศษว่าสัตว์โลกอื่น ๆ มนุษย์สามารถสร้างตัวได้ในรูปลักษณะที่ตนต้องการ ผิดกับคนในยุคกลางที่มีความเชื่อถือบาปกำเนิดเน้นที่กายซึ่งเป็นบาป หรือมนุษย์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยพระเจ้า ซึ่งได้กำหนดมาแล้ว

คำถามบทที่ 1

1. ชัยชนะของประชาธิปไตยยุโรป นักศึกษาเข้าใจว่าอย่างไร
2. ปัญหาท้าทายการปกครองแบบประชาธิปไตยมีอะไรบ้าง
3. จงอธิบายความหมายของยุโรปตะวันตกในแง่การเมือง
4. ความหมายทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมของยุโรปตะวันตกคืออะไร
5. พื้นฐานทางวัฒนธรรมที่สำคัญของยุโรปตะวันตกที่ส่งผลกระทบต่อวิธีการดำเนินชีวิตและการเมืองของชาวยุโรปมาช้านานนับศตวรรษ มีอะไรบ้าง